

Eli F. Heckscher: SVERIGES EKONOMISKA HISTORIA FRÅN
GUSTAV VASA.

Första delen. Första boken. Stockh. 1935. 265 og XV S. Bilagor 33 S. Med
Illustrationsbilag,

Kort og Diagrammer.

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/nto/nto_3rk-PDF/nto_3rk_0044_88665.pdf

pdf genereret den : 24-1-2006

BOGANMELDELSER

Eli F. Heckscher: SVERIGES EKONOMISKA HISTORIA FRAN GUSTAV VASA. Första delen. Första boken. Stockh. 1935. 265 og XV S. Bilagor 33 S. Med Illustrationsbilag, Kort og Diagrammer.

Det er et stort og storslaaet Værk, som Professor Heckscher har begyndt at udsende. Skønt den økonomiske Historie i de senere Aar har adskillige omfangsrige Værker at opvise, har intet andet Land mig bekendt hidtil frembragt noget tilsvarende. Professor Claphams Fremstilling af Englands nyeste økonomiske Historie vil vel faa et lignende Omfang, men er ikke saa fornemt udstyret. I hvert Fald er det forbavsende, at et af Europas mindre Lande kan udsende en saadan Bog. Det er jo ogsaa kun muligt, fordi Sverige har en saa fremragende økonomisk Historiker som Heckscher, og fordi der gennem »Økonomisk-historiska institutet« og paa anden Maade er stillet de fornødne Midler til Raadighed.

Den, der, i al Fald i Hovedtræk, har fulgt Heckschers Produktion, vil erkende, at det nu paabegyndte Værk kommer som den modne Frugt af hele hans foregaaende Arbejde. Det gælder baade med Hensyn til Stof og Metode. Stofflig har han vel i sine Bøger beskæftiget sig nok saa meget med Udlandet som med Sverige. Det gælder baade hans store Bog om Merkantilismen, hans mindre om Kontinentalsystemet og hans Oversigt over Tiden efter 1760 i »Industrialismen«. Men en dybere Indsigt i økonomisk Tankegang og i den faktiske Udvikling i Europa var jo ogsaa nødvendig for at sætte de svenske Forhold i det rette Lys. Og desuden har Professor Heckscher ind imellem stadig beskæftiget sig med Sveriges Næringsliv og Økonomi, lige fra han skrev sin Gradualafhandling om Jernbanernes Betydning for Sverige. Mange af hans Bøger og Afhandlinger er ligefremme Forstudier til denne sammenfattende Fremstilling af Sveriges økonomiske Historie i nyere Tid.

Men ikke mindre har Heckscher forberedt sig ved Gang paa Gang at tage den økonomiske Histories Metode op til Behandling. Hans første Afhandling i »Historisk Tidskrift« 1904 handlede om økonomisk Historie. I hans Bog »Økonomi och historia« 1922 drejer den Afhandling, som har givet Bogen Navn, sig om den Maade, hvorpaa økonomisk Historie skal skrives. Han kritiserer den yngre historiske Skole i Tyskland, fordi den saa godt som helt har kastet den nationaløkonomiske Teori over Bord og har givet sig til blot at ophobe en Mængde økonomiske Fakta. For Heckscher gælder det »at stille økonomiske (og det vil for ham sige: paa Indsigt i den økonomiske Teori byggede) Spørgsmaal til de historiske Foreteelser«. Ogsaa i »Den ekonomiska historiens aspekter« i »Historisk Tidskrift« 1930 søger Heckscher at klargøre for sig selv og andre, hvilke Syns-

BOGANMELDELSER

Eli F. Heckscher: SVERIGES EKONOMISKA HISTORIA FRAN GUSTAV VASA. Första delen. Första boken. Stockh. 1935. 265 og XV S. Bilagor 33 S. Med Illustrationsbilag, Kort og Diagrammer.

Det er et stort og storslaaet Værk, som Professor Heckscher har begyndt at udsende. Skønt den økonomiske Historie i de senere Aar har adskillige omfangsrige Værker at opvise, har intet andet Land mig bekendt hidtil frembragt noget tilsvarende. Professor Claphams Fremstilling af Englands nyeste økonomiske Historie vil vel faa et lignende Omfang, men er ikke saa fornemt udstyret. I hvert Fald er det forbavsende, at et af Europas mindre Lande kan udsende en saadan Bog. Det er jo ogsaa kun muligt, fordi Sverige har en saa fremragende økonomisk Historiker som Heckscher, og fordi der gennem »Økonomisk-historiska institutet« og paa anden Maade er stillet de fornødne Midler til Raadighed.

Den, der, i al Fald i Hovedtræk, har fulgt Heckschers Produktion, vil erkende, at det nu paabegyndte Værk kommer som den modne Frugt af hele hans foregaaende Arbejde. Det gælder baade med Hensyn til Stof og Metode. Stofflig har han vel i sine Bøger beskæftiget sig nok saa meget med Udlandet som med Sverige. Det gælder baade hans store Bog om Merkantilismen, hans mindre om Kontinentalsystemet og hans Oversigt over Tiden efter 1760 i »Industrialismen«. Men en dybere Indsigt i økonomisk Tankegang og i den faktiske Udvikling i Europa var jo ogsaa nødvendig for at sætte de svenske Forhold i det rette Lys. Og desuden har Professor Heckscher ind imellem stadig beskæftiget sig med Sveriges Næringsliv og Økonomi, lige fra han skrev sin Gradualafhandling om Jernbanernes Betydning for Sverige. Mange af hans Bøger og Afhandlinger er ligefremme Forstudier til denne sammenfattende Fremstilling af Sveriges økonomiske Historie i nyere Tid.

Men ikke mindre har Heckscher forberedt sig ved Gang paa Gang at tage den økonomiske Histories Metode op til Behandling. Hans første Afhandling i »Historisk Tidskrift« 1904 handlede om økonomisk Historie. I hans Bog »Økonomi och historia« 1922 drejer den Afhandling, som har givet Bogen Navn, sig om den Maade, hvorpaa økonomisk Historie skal skrives. Han kritiserer den yngre historiske Skole i Tyskland, fordi den saa godt som helt har kastet den nationaløkonomiske Teori over Bord og har givet sig til blot at ophobe en Mængde økonomiske Fakta. For Heckscher gælder det »at stille økonomiske (og det vil for ham sige: paa Indsigt i den økonomiske Teori byggede) Spørgsmaal til de historiske Foreteelser«. Ogsaa i »Den ekonomiska historiens aspekter« i »Historisk Tidskrift« 1930 søger Heckscher at klargøre for sig selv og andre, hvilke Syn-

punkter den økonomiske Historiker ud fra sin teoretiske Indsigt i den økonomiske Sammenhæng maa anlægge paa Historien. Ud fra disse Synspunkter behandler og kritiserer han en stor Del af den righoldige økonomisk-historiske Litteratur fra Tiden efter 1920.

Saaledes udrustet skrider Professor Heckscher da til at behandle Sveriges økonomiske Historie fra Gustav Vasas Tid. Han gaar altsaa ikke tilbage til Middelalderen, skønt netop dens økonomiske Historie i andre Lande, i England ved Ashley m. fl., i Tyskland ved Inama-Sternegg m. fl. o. s. v., er blevet indgaaende behandlet. Ogsaa i Axel Nielsens »Dänische Wirtschaftsgeschichte« findes jo et ret fyldigt Kapitel om Middelalderen. Naar Heckscher først begynder ved Reformationstiden, hænger det vel sammen med, at det er den nyere og nyeste Tid, hans Studier og litterære Produktion har beskæftiget sig med. Men han gør ogsaa i Indledningen til hele Værket opmærksom paa, at Sverige endnu i det 16. Aarhundrede i det væsentlige beherskedes af Middelalderøkonomiens karakteristiske Træk. Det nye, der kom til, var i det væsentlige kun en bedre Organisering af Statsmagten. I Overensstemmelse hermed kalder han da ogsaa den nu foreliggende første Bog af hele Værket »Medeltidshushållningens organisering 1520—1600«.

Skønt denne Bog saaledes spænder over mere end to Menneskealdre og 4—5 Kongers Regeringstid, ligger Tygdepunktet dog afgjort i Gustav Vasas Tid. Af denne kraftige Konge, af hans Bjergsomhed og Posekigeri faar man et stærkt og mangfoldigt Indtryk. Hans store bevarede Brevveksling er en rigt flydende, om end stundom noget plumret Kilde til Kendskab om Tilstandene i Midten af 16. Aarhundrede. Selve hans Mistænksomhed bidrog til, at der i Indberetninger til ham er bevaret saa mange Oplysninger af økonomisk Art; han vilde indtil Enkeltheder have at vide, hvad hans Fogeder foretog sig. I Danmark har vi ikke paa det Tidspunkt nogen Person, der i den Grad som Gustav Vasa gør sig selv til Centrum i alt, hvad der sker; med Hensyn til kraftig Indgriben i økonomiske Forhold kan man dog stundom komme til at tænke paa den noget yngre Peder Okse hos os.

Medens adskillige økonomiske Historikere gør mest ud af den økonomiske Politik, som den fremgaar af Statens Forordninger o. s. v., er det Heckscher om at gøre at trænge ind til de virkelige økonomiske Tilstande. Den økonomiske Politik kommer med, men sidst og i forholdsvis beskedent Omfang. Den foreliggende Bog inddeles i tre Afdelinger: Det økonomiske Livs grundlæggende Træk (S. 29—114), det økonomiske Livs særskilte Sider (S. 115—227) og økonomisk Politik (S. 228—262). I en kort Afslutning trækkes nogle Hovedlinier op. Hertil kommer saa Anmærkninger og forskellige Bilag.

Det forekommer Anmelderen, at det er lykkedes Nationaløkonomen Heckscher i det store og hele at gennemføre en velordnet systematisk Inddeling af Stoffet. Men et nok saa stærkt Indtryk faar man dog vist af Historikeren Heckscher, der ikke blot forstaar at fremdrage de karakteristiske Træk af Kilderne, men med fin Sans for Detailler og Nuancer formaar at give et saa broget Billede, at man faar Tillid til, at det svarer til Virkeligheden. Paa de mange Enkeltheder kan jeg ikke her gaa ind, blot omtale noget af det, der belyser Metoden, eller som i særlig Grad betyder en Berigelse i Forhold til hidtidig Opfattelse.

Afdelingen om det økonomiske Livs grundlæggende Træk indledes naturligt med et Kapitel om Befolkningen. Skønt der ikke findes nogen paa- lidelig Statistik, anslaaer Heckscher Folketallet i det daværende Sverige omkring 1770 til $\frac{3}{4}$ Mill., deraf kun 5 pCt. Bybefolkning og 4 pCt. Bjergværks- befolkning. Det var altsaa denne Befolkning, hvis Fornødenheder skulde tilfredsstilles, og i næste Kapitel opkaster Forfatteren da Spørgsmaalet om, i hvor stort Omfang denne Tilfredsstillelse krævede international Ombyt- ning. Paa Grundlag af Toldregnskaber paavises det, at der i det 16. Aar- hundrede kun var een Importvare, der havde afgørende Betydning for hele Befolkningen: Salt. Ogsaa Humle var en Indførselsartikel af mere al- men Betydning. Resten var mest Luksus for de rige og fornemme: Klæde, Silke o. s. v. For at betale for denne i Forhold til Nutiden lidet omfangs- rige og lidet sammensatte Indførsel udførte Sverige allerede da som Hoved- artikel Jern, dernæst ogsaa Fedtstoffer, navnlig Smør, endvidere Huder og Skind, medens Træudførselen, der i Slutningen af Gustav Vasas Regering dog havde været $\frac{1}{6}$ af Udførselen, sank stærkt i den følgende Tid og først op mod vor egen Tid fik afgørende Betydning. I alt væsentligt var Sverige endnu selvforsynende.

Af mere principiel Betydning og interessant ved det Lys, det kaster over et Spørgsmaal, der ellers ofte behandles alt for skematisk, er det føl- gende Kapitel: Natural- og Pengeøkonomi. Man har været tilbøjelig til at skelne mellem Naturaløkonomiens Tid og Pengeøkonomiens Tid som to adskilte, efter hinanden følgende Perioder. Heckscher betoner ikke blot, at Natural- og Pengeøkonomi findes Side om Side endnu den Dag i Dag, men at der findes mangfoldige Mellemløber. Ligesom Pengene kan be- handles som en Vare, kan visse Varer, selv i et Samfund med Penge, komme til at udføre en Funktion som Penge, som Mellemlid mellem en Vare, man vil afsætte, og en anden, man ønsker at erhverve. Paa begge Dele gives der morsomme Eksempler fra det 16. Aarhundredes Sverige. Ligeledes kan, selv om der finder en Ombytning Sted in natura, Pengene spille en afgørende Rolle som Værdimaaler. Det paavises, hvordan i Uden- rigshandelen hver enkelt Transaktion er noget for sig. Snart betales med Varer, snart med Penge, snart med en Blanding af begge. Netop paa dette Punkt kan Heckscher med en egen Opdagerglæde vejlede sine Læsere til at se Livets brogede Mangfoldighed.

I det fjerde Kapitel i denne Afdeling behandles Levestandarden. Her har vi gennem Troels-Lund og andre vel i Forvejen lidt mere Indtryk af For- holdene paa den Tid. Heckscher mener, navnlig paa Grundlag af forskel- lige Opgørelser over, hvad der medgik af Levnedsmidler i større Hushold- ninger, at kunne fastslaa, at Levestandarden med Hensyn til de forbrugte Kvantiteter har været ret høj i den Tids Sverige. Det kunde dog maaske indvendes, hvad han ogsaa selv gør opmærksom paa, at for de almindelige Bonde- og Borgerhusholdninger har vi ikke saadanne Opgørelser. Det er bekendt, hvad der ogsaa her gives adskillige oplysende Eksempler paa, at med Hensyn til Kvalitet var Fødemidlerne paa Grund af den fremher- skende Forraadsøkonomi lidet appetitlige, hvad der var medvirkende til det store Forbrug af Krydderier og af Øl til at skylle Maden ned med. Endelig handler det sidste Kapitel i denne Afdeling om den Rolle, Ud- lændingene spillede, dels ved Handelen med Udlandet, dels ved Ophjælp-

ning af Bjergværksdrift og Industri. Det var først Tyskere, siden ogsaa Skotter og Nederlændere, der gjorde sig gældende.

I anden Afdeling om det økonomiske Livs særlige Sider kommer først tre Kapitler om de til Jorden (og Vandet) knyttede Næringsveje 1) Jordbruget, 2) Skovbrug, Jagt og Fiskeri og 3) Bjergværksdrift. I Jordbruget ligger det nær at sammenligne med Danmark paa samme Tid. Hvis en gang alle tre nordiske Landes økonomiske Historie er blevet behandlet med lignende Grundighed og Klarhed, hvormed Heckscher nu fremstiller Sveriges, vil der kunne skrives et meget interessant Værk om Ligheder og Forskelle. I Jordbruget skulde Forskellen synes mindst, men er dog ikke ringe. Saaledes er det interessant at se, hvor lidt Trevangsbruget synes at have været udbredt i Sverige i det 16. Aarhundrede; det var ganske overvejende Alsædsbrug og Tovangsbrug, der fandtes. Men med Hensyn til Fællesdrift og Jordens Udstykning, dens Gemenglage, var Forholdene omtrent ens. En anden interessant Forskel vedrører Ejendomsforholdene. I Danmark regner man med, at før Reformationen Gejstligheden sad inde med omtrent $\frac{1}{3}$ af Landets Jord, Kronen og Adelen hver med omtrent $\frac{1}{4}$, medens kun ca. $\frac{1}{6}$ var i Bøndernes Selveje. I Sverige var før Reformationen ifølge Bilag i Heckschers Bog endnu over Halvdelen af Brugene Selveje (Skattehemman), mens Adelen og Kirken hver besad omtrent $\frac{1}{5}$ og Kronen kun lidt over 5 pCt. Ved Reformationen kom jo i begge Landene Kirken af med sit Gods. Men medens i Danmark Byttet deltes mellem Kronen og Adelen, lykkedes det i Sverige Gustav Vasas Statsmandskløgt og Bjergsomhed at overføre næsten hele Kirkens Ejendom til Kronen. En anden Sag er, at de følgende Konger klattede baade med det Sølv og det Jordegods, som han havde erhvervet.

Medens Skovene i den Tid væsentlig havde Betydning som Kreaturgræsgange og i al Fald saa godt som ikke udnyttedes til Eksport, kan man derimod tale om et begyndende Opsving i Bjergværksdriften i Sverige i det 16. Aarhundrede. Mest Omtale fandt Sølvproduktionen; Sala Grube, opdaget 1510, havde en kortvarig Blomstring under Gustav Vasa. Men af langt større og varigere Betydning var Nydannelser inden for Jernproduktionen. Ved Siden af det gamle Osmundjern begyndte man nu at fremstille det langt renere svenske Stangjern, der efterhaanden vandt frem som Eksportartikel. Mod Slutningen af Aarhundredet tog ogsaa Kobberproduktionen et Opsving, der varslede om en kommende Blomstring.

Hvis det var en Fremstilling af Nutiden, kunde man vel vente, at der nu skulde fortsættes med andre Erhverv: Industri, Handel, Transport. I de to sidste Kapitler i denne Afdeling slaar Heckscher imidlertid om til en noget anden Inddeling, idet et Kapitel handler om Foretagendernes Organisation og Kreditten, et andet, det sidste i denne Afdeling, om Pengevæsen og Prisudvikling. I det første af disse Kapitler mindes man uvilkaarlig Sombarts Undersøgelser om Kapitalismens Oprindelse og Udvikling, idet der her er Tale om, hvordan den fornødne Kapital til Næringslivet skaffedes tilveje. I de fleste Bedrifter i By og paa Land gik Kapitalbehovet ikke ud over, hvad man let selv kunde frembringe. Men i den udenlandske Handel, i Bjergværksdriften og tildels i den nye Jernindustri maatte der efter Tidens Forhold investeres ret betydelige Kapitaler. I Bjergværksdriften bragtes de tildels tilveje ved Andele, men ellers spil-

lede de udenlandske Købmænd og Kronen Hovedrollerne paa Kapitalmarkedet. Gustav Vasa finansierede saa vel Fiskeri som Haandværk, saa vel Handel som Bjergværksdrift, stundom i Form af Understøttelser, men ofte ogsaa med Vinding for Øje. Hans Sønner havde derimod ikke noget at laane ud. I øvrigt paaviser Heckscher, at man ikke kunde tale om noget egentligt Laanemarked med en herskende Rentefod. Paa den ene Side ydedes der megen rentefri Kredit; paa den anden Side kunde Renterne, f. Eks. ved Laan af Korn til Udsæd, blive svimlende høje; 12 pCt. synes i øvrigt at have været en ikke ualmindelig Rentefod.

Men ligesom Kapitlet om Natural- og Pengeøkonomi forekommer Anmelderen at være det frugtbareste med Hensyn til nye Oplysninger og Synspunkter i første Afdeling, saaledes tiltrækkes i anden Afdeling Opmærksomheden især af det sidste Kapitel om Pengevæsen og Prisudvikling. Heckscher har jo, blandt andet i et Afsnit i »Bidrag till Sveriges ekonomiska och sociala historia under och efter världskriget« beskæftiget sig ret indgaaende med Nutidens Pengevæsen. Ogsaa det har vel paa sin Vis, skønt Arbejdet var gjort for sin egen Skyld, været en Forstudie til Behandlingen her af Sveriges Pengevæsen i det 16. Aarhundrede. I al Fald mærker man, at det har været Heckscher særlig magtpaaliggende at trænge ind i den Tids Penge- og Prisforhold og kaste Lys over dem ud fra Nationaløkonomiens Teori om Pengene. Af Enkeltheder skal eksempelvis nævnes, at det er interessant for os, der er saa sørgelig vante til Pengenes Depreciering, at stilles over for visse Mønters Appreciering (Overskridelse af den dem tiltænkte Værdi) i Gustav Vasas Tid, en Følge af, at der ikke var nogen fri Udmøntning, og at Kongen kun sparsomt satte de paagældende Mønter i Cirkulation. Angaaende Prisudviklingen er der i Tabeller og Diagrammer bag i Bogen sammenstillet et ret stort Materiale for Tiden 1540—1620, dog med Huller for visse Aar. Man savner Angivelser af Arbejdslønnen. Der findes maaske ikke Materiale dertil, eller maaske Naturallønnen har været saa fremherskende, at Arbejdslønnen ikke har kunnet udtrykkes i Penge. I »Dänische Wirtschaftsgeschichte«, hvor Data fra denne Tid ellers er ret sparsomme, vil man dog finde en saadan Angivelse som, at Landbrugets Arbejds løn 1550 var 6 Skilling paa egen Kost, men steg til 12 Skilling 1612 (S. 164). Arbejdslønnen er en Pris, som der uvilkaarlig spørges om, saa hvis der intet kan siges om den i det paagældende Tidsrum, burde det vel have været begrundet. I øvrigt synes det at fremgaa af Heckschers Fremstilling, at den store Prisstigning i Forbindelse med Sølvtilstrømningen fra Amerika, selv om den mærkes noget i Midten af det 16. Aarhundrede, dog først er slaaet rigtigt igennem i Sverige i Begyndelsen af det 17de.

Den sidste Afdeling om økonomisk Politik har som alt nævnt faaet en noget tilbagetrængt og knap Plads. Heckscher har et klart Blik for, at netop en hyppig Gentagelse af Love og Forordninger i en bestemt Retning er Vidnesbyrd om, at det virkelige økonomiske Liv ikke har svaret til disse fromme Ønsker. Paa visse Omraader betød dog den økonomiske Politik ogsaa i den Tid noget, og den har tillige Interesse ved at vise, hvilke Synspunkter de styrende anlagde paa det økonomiske Liv. I et Kapitel betones Enhedsbestræbelserne; skønt Sverige allerede ligesom England mere end de andre europæiske Lande var en økonomisk Enhed, be-

fæstedes Enheden dog yderligere, navnlig med Hensyn til Maal og Vægt; i Møntvæsen var den allerede gennemført ved Begyndelsen af Perioden. I et andet Kapitel omtales Byøkonomien som et ledende Princip; Byernes Eneret til Handel og tildels Haandværk hævdes; Adelsens stærke Deltagelse i Erhvervslivet i Danmark i 16. Aarh., som Arup fremhæver saa stærkt i anden Del af sin Danmarkshistorie, synes ikke at have noget tilsvarende i Sverige. I et tredje Kapitel paaviser Heckscher, at Forsørgelsessynspunktet endnu helt er fremherskende hos Gustav Vasa og hans Sønner. De er langt fra den merkantilistiske Overvurdering af Pengene. De tænker i Varer; de vil gerne holde paa Landets egne Forraad og drage saa meget som muligt til udefra. Derfor en Mængde Udførselsforbud, mens Indførselsforbud er saa godt som ukendte, og den Indførselstold, der opkræves, er af rent finansiell Karakter. —

Naar man har arbejdet sig igennem den foreliggende Del af Heckschers store Værk, har man ikke blot Følelsen af at have gjort et Stykke Arbejde (ren Morskabslæsning er det jo ikke, selv om der er mange morsomme Træk), men at have faaet Løn derfor. Jeg kan ikke tro andet, end at selv den, der ellers ikke sysler med økonomisk Historie eller ikke specielt interesserer sig for Sveriges Forhold, maa føle sig beriget, fordi han under saa kyndig Vejledning er blevet ført til at se Sammenhænge og Aarsagsrækker, der i andre Forklædninger gør sig gældende den Dag i Dag. Den, der dukker sig ned i dette historiske Bad, vil se med klarere Øjne paa den Verden, han lever i. Professor Heckschers Værk tegner til, selv om han har mange Forgængere paa den økonomiske Histories Omraade, at blive et Arbejde sui generis. *Even Marstand.*

Emil Sommarin: BEFOLKNINGSFRÅGAN OCH JORDBRUKET. Lund 1935. 403 S.

I Forordet meddeler Forfatteren, at Bogen er udsendt paa Foranledning af »all den sensation som gjorts i befolkningsfrågan sedan årsskiftet«, hvormed tænkes paa det Røre, som Myrdals Bog har vakt. Men den er ikke blevet til paa denne Foranledning, da den i Hovedsagen bestaar af en Række Forelæsninger holdt ved Lunds Universitet i Efteraaret 1934 uden Tanke paa Offentliggørelse. Professoren har i disse Forelæsninger stillet det som sin Opgave at klarlægge Nationaløkonomiens Indstilling til Befolkningsspørgsmaalet.

Naar man har læst Myrdals Bog med dets omfattende Reformprogram, virker det noget forstemmende straks i Indledningen at blive belært om, at det er en Fejltagelse, hvis man tror, at Nationaløkonomerne skulde være i Stand til »att hitta på något«. Man tilskyndes langt mere til at gaa i Gang med Bogen af dens Titel, der antyder bestemte Synspunkter, om hvilke Forordet kun oplyser, at Grunden til, at Befolkningsspørgsmaalet behandles paa Baggrund af Jordbruget fremgaar af Fremstillingen.

Man bliver imidlertid noget skuffet, for saa vidt som dette Synspunkt ikke synes at præge Fremstillingen som Helhed i nogen særlig Grad, men i det væsentlige kun de Afsnit, hvor Nationaløkonomen trods alt vover sig til at »hitta på något«. Det, der bringes i Forslag, er nemlig især at søge at fremme Folkefrugtbarheden indenfor Landbostanden — den Befolkningsklasse, hvor det synes mest værdifuldt — ved at skabe gode Kaar i Landbruget. Midlet er Beskyttelsestold til Sikring af Rentabiliteten, dog i